

УДК 347.121.1/.2(477)(094.072)
DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2026.1.3>

НОВЕЛИ КНИГИ ДРУГОЇ «ПРАВО ОСОБИСТЕ» У ПРОЄКТІ ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Великанова Марина Миколаївна,

orcid.org/0000-0003-1845-6500

доктор юридичних наук, професор,
завідувач відділу приватноправових досліджень
Інституту правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України,
професор кафедри цивільного права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена огляду концептуальних новел книги другої проекту оновленого Цивільного кодексу України, яка отримує нову назву «Право особисте». Автором проаналізовано генезу правового регулювання особистих відносин: від фрагментарного закріплення окремих прав у ЦК УРСР 1963 року до формування розширеного каталогу в чинному Кодексі та їх модернізації у проєкті Цивільного кодексу України. У роботі обґрунтовано, що перехід від термінологічної конструкції «особисті немайнові права» до категорії «особисте право» є проявом доктринального відходу від радянської традиції та акцентування на абсолютній цінності людської особистості.

Детально розкривається зміст нових особистих прав, введення яких до нормативного масиву Цивільного кодексу України стало відповіддю на виклики цифрової епохи та розвиток біотехнологій. Зокрема, характеризується право на цифровий образ, біометричні та генетичні дані, право на забуття (деіндексацію інформації) та право на цифровий особистий простір. Окремий акцент зроблено на запровадженні права на інформаційний спокій як важливого елементу захисту ментального здоров'я особи в умовах надмірної цифровізації комунікацій. Розглянуто нові механізми захисту, такі як право на відповідь та право на примирення, що свідчить про гуманізацію цивільного процесу.

У статті наголошено на доцільності виокремлення особистих прав юридичних осіб у окрему главу, що дозволяє уніфікувати підходи до захисту їхньої ділової репутації та цифрової ідентичності.

Автор доходить висновку, що оновлення книги другої Цивільного кодексу України забезпечує гармонізацію вітчизняного законодавства з правом Європейського Союзу та практикою Європейського Суду з прав людини, створюючи надійний юридичний фундамент для охорони приватного життя у XXI столітті.

Ключові слова: приватноправові відносини, цивільні відносини, особисті права, особисте благо, суб'єкти приватного права, приватність, цифрові права, репродуктивні права, інформаційні права, охорона прав, захист права.

Velykanova Maryna. Novels of book two «Personal Rights» in the Draft Civil Code of Ukraine

The article provides an overview of the conceptual novels of Book Two of the Draft Revised Civil Code of Ukraine, which is introduced under the new title "Personal Right." The author analyzes the genesis of the legal regulation of personal relations: from the fragmentary consolidation of specific rights in the 1963 Civil Code of the Ukrainian SSR to the formation of an expanded catalogue in the current Code and its further modernization in the Draft Civil Code of Ukraine. The paper substantiates that the transition from the terminological construct of "personal non-property rights" to the category of "personal right" signifies a doctrinal departure from the Soviet tradition and emphasizes the absolute value of the human personality.

The study explores in detail the substance of new personal rights introduced into the normative framework of the Civil Code of Ukraine in response to the challenges of the digital age and the development of biotechnologies. In particular, it characterizes the right to a digital image, biometric and genetic data, the right to be forgotten (de-indexing of information), and the right to a digital personal space. Special emphasis is placed on the introduction of the right to informational peace as a vital element in protecting an individual's mental health

amid the excessive digitalization of communications. Furthermore, the article examines new protective mechanisms, such as the right to reply and the right to reconciliation, which signify the humanization of civil procedure.

The author highlights the expediency of categorizing the personal rights of legal entities into a separate chapter, allowing for a unified approach to protecting their business reputation and digital identity.

The author concludes that the update of Book Two of the Civil Code of Ukraine ensures the harmonization of national legislation with European Union law and the case law of the European Court of Human Rights, establishing a robust legal foundation for the protection of private life in the 21st century.

Key words: *private law relations, civil law relations, personal rights, personal benefit (personal good), subjects of private law, privacy, digital rights, reproductive rights, information rights, safeguarding of rights, protection of rights.*

Як зазначається у пояснювальній записці, одним із ключових досягнень кодифікації приватного законодавства є визнання особистих немайнових відносин невід'ємною складовою предмета цивільного права. Це проявилось у затвердженні спеціальної книги другої Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), присвяченої особистим немайновим правам фізичної особи у чинній редакції ЦК України, і стало галузевим втіленням конституційного принципу, відповідно до якого людина, її життя і здоров'я, честь і гідність визнаються найвищою соціальною цінністю (стаття 3 Конституції України) [1].

Варто відмітити, що введення до ЦК України у 2003 році книги другої було дуже великим кроком у напрямі закріплення особистих прав порівняно із ЦК УРСР 1963 р., який, як ми пам'ятаємо, практично взагалі не врегульовував особисті немайнові відносини, не рахуючи статті про захист честі, гідності та ділової репутації.

Так, у період другої кодифікації у ЦК УРСР з'явилася одна-єдина стаття, присвячена захисту честі та гідності (стаття 7 ЦК 1963 року); і якоюсь мірою до цієї сфери можна віднести положення про охорону прав громадянина, зображеного в творі образотворчого мистецтва (стаття 411 ЦК 1963 року) [2, с. 593].

Тому, положення книги 2 ЦК України «Особисті немайнові права фізичної особи» можна без будь-яких перебільшень розглядати як революційний прорив у розвитку цивільного законодавства [2, с. 593].

Звісно, перша редакція книги другої «Особисті немайнові права фізичної

особи» містила досить невеликий перелік немайнових прав. Але за своїм змістом та духом була дуже прогресивною для свого часу.

Чинний ЦК України втілює ідеї плюралістичної концепції шляхом закріплення загальних консолідованих положень щодо особистих немайнових прав фізичної особи та широкого каталогу конкретних особистих немайнових прав фізичної особи. Зміни, яких зазнала книга друга ЦК України за понад двадцять років були незначні та стосувалися захисту особистих немайнових прав фізичної особи, репродуктивних прав, права на донорство, права на ім'я [1].

Проте, розвиток та ускладнення суспільних відносин, євроінтеграційний курс України, розширення змісту особистих прав у практиці Європейського Суду, – усе це спонукало до перегляду нормативного масиву книги другої ЦК України та її оновлення.

Загалом, проблематика приватно-правового регулювання особистих відносин у різних її аспектах була предметом досліджень багатьох науковців, зокрема О. О. Кота, О. В. Кохановської, Н. С. Кузнєцової, Р. О. Стефанчука, І. Я. Сенюти, І. Є. Якубівського та інших вчених. Втім, системне оновлення ЦК України загалом і книги другої «Особисті немайнові права фізичної особи», зокрема, потребує додаткового доктринального аналізу.

З огляду на зазначене, **метою** цієї публікації є огляд новел книги другої «Право особисте» у системному зв'язку з оновленням регулювання усіх приватних відносин.

Оновлення книги другої «Право особисте» ЦК України зумовлене необхідністю врахування сучасних тенденцій розвитку приватного права, євроінтеграційних прагнень України, відрядяння (деадянізації) концептуальних засад цивільного законодавства. Цифрова епоха, розвиток медицини, у тому числі репродуктивної, загострення відчуття справедливості та потреба в посиленій охороні особистих прав створює передумови для перегляду та удосконалення нормативного регулювання.

Перше, що здобуло удосконалення у проекті ЦК України – це уточнення поняття особистого права. При цьому у самій назві права від слова «немайнове» законодавець відмовляється, пропонуючи називати його «особисте право». Так, відповідно до ст. 286 проекту ЦК України **особисте право** є невіддільним від особи правом, що має немайновий характер та спрямоване на задоволення фізичних, психічних, психологічних, культурних, соціальних або інших нематеріальних потреб та правомірних інтересів особи [3].

Змінюється частково і структура книги другої «Право особисте» ЦК України. Пропонується чотири глави: Глава 17. Загальні приписи про особисті права; Глава 18. Особисті права, що забезпечують природне існування фізичної особи; Глава 19. Особисті права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи, яка охоплюватиме чотири параграфи (Особисті права, що забезпечують індивідуалізацію фізичної особи; Особисті права, що забезпечують поінформованість фізичної особи (інформаційні права); Особисті права, що забезпечують особистий простір (приватність) фізичної особи; Особисті права, що забезпечують свободу соціального буття фізичної особи); Глава 20. Особисті права юридичної особи.

Кожна із цих глав була модернізована та удосконалена, а нормативний масив було систематизовано та структуровано. Основними їх новелами стали такі.

Глава 17. Загальні приписи про особисті права. Цією главою визначаються поняття та види особистих прав, зміст особистого права, здійснення та забезпечення здійснення особистих прав, обмежування особистих прав, захист осо-

бистого права. Зокрема, наголошується, що особисті права визначаються Конституцією України, ЦК України та/або іншим законом. При цьому визначений зазначеними нормативно-правовими актами перелік особистих прав не є вичерпним.

Зміст особистого права розкривається через визнання особи носієм особистого блага, що дає їй змогу вільно, на власний розсуд використовувати це благо. Це включає усі прояви поведінки щодо нього (блага) з метою задоволення власних потреб та правомірних інтересів порядком, у спосіб та в межах, що не суперечать Конституції України, ЦК України та/або іншому закону, доброзвичайності, а також сутності та призначенню такого особистого блага.

Особа може надавати згоду на використання свого особистого блага іншим особам, якщо це не суперечить Конституції України, ЦК України та/або іншому закону, доброзвичайності, а також сутності та призначенню такого особистого блага. Особа наділяється правом також відкликати таку згоду.

Особа здійснює особисті права самостійно або може надавати згоду на здійснення свого особистого права чи реалізацію його окремих правоможностей іншим особам. Обмежування особистих прав, а також обмежування у їх здійсненні можливе лише у випадках, визначених Конституцією та ЦК України. Захист особистого права здійснюється способами, встановленими главою 3 ЦК України та/або іншим законом.

Також Главою 17 проекту ЦК України закріплюються право на поновлення порушеного особистого права, право на спростування, право на відповідь, право на примирення, право вимагати заборони поширення інформації, що порушує особисте право, право на відшкодування майнової шкоди, завданої порушенням особистого права, право на компенсацію моральної шкоди, завданої порушенням особистого права.

Якщо право на поновлення порушеного особистого права та спростування є знайомими (вони закріплені у чинній редакції ЦК України), то певних пояснень потребують інші перераховані права.

Право на відповідь частково передбачено у ст. 277 чинної редакції ЦК України.

Проте, у ст. 295 проекту ЦК України розкривається зміст права на відповідь, під яким розуміється можливість висвітлення власного погляду щодо поширеної інформації та обставин порушення особистого права. При цьому особа має право на відповідь незалежно від вини особи, яка поширила інформацію, та достовірності поширеної інформації, якою порушено особисте право особи. А також право на відповідь може бути здійснено безвідносно до того, чи було застосоване право на спростування недостовірної інформації.

Право на примирення – це право особи, яка порушила особисті права іншої особи внаслідок поширення недостовірної інформації, звернутися до такої особи з пропозицією про примирення, зокрема просити вибачення за свою поведінку або в інший спосіб. Примирення можливе лише за згодою потерпілої особи і не виключає застосування способів захисту особистих прав, визначених ЦК України та/або іншим законом.

Право на відшкодування майнової шкоди, завданої порушенням особистого права та право на компенсацію моральної шкоди, завданої порушенням особистого права закріплені чинною редакцією ЦК України у ст. 280. Проте чинною редакцією вони не обмежені та визначається, що майнова та (або) моральна шкода підлягає відшкодуванню, крім випадку неумисного повідомлення викривачем недостовірної інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» в порядку, передбаченому зазначеним Законом, яка підлягає спростуванню. У проекті ЦК України ці права врегульовано у двох окремих статтях – 298 та 299 – де вказується на повний розмір відшкодування майнової шкоди та компенсацію моральної шкоди. Окремо у ст. 299 передбачено право потерпілої особи вимаги в судовому порядку здійснити публічне вибачення у разі якщо моральна шкода завдана фізичній особі протиправним рішенням, дією або бездіяльністю органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, його посадової та/або службової особи.

Главою 18 закріплені особисті права, що забезпечують природне існування фізичної особи.

Зокрема, це: право на життя, право на гідність, право на особисту безпеку, право на здоров'я, право на медичну та/або реабілітаційну допомогу, репродуктивні права, право на усунення небезпеки, що загрожує життю та здоров'ю, право на свободу природного існування; право на тілесну недоторканність, право на шанобливе ставлення до тіла померлої особи, право на психічну недоторканність, право на участь у медичних, медико-біологічних, наукових та інших дослідженнях або експериментах, право на донорство, право на сім'ю, право на опіку, піклування або помічництво.

Варто наголосити, що більшість з перерахованих прав закріплені і в чинній редакції ЦК України, проте у проекті нормативне регулювання таких прав здобуло систематизованого характеру та нормативного тлумачення їх змісту.

Так, реалізуючи *право на особисту безпеку*, фізична особа з власної волі та у власних інтересах визначає рівень особистої безпеки, самостійно визначає допустимий рівень ризику в будь-якій сфері своєї діяльності. Дієздатна повнолітня фізична особа за інформованої письмової згоди може здійснювати професійну, військову, волонтерську та іншу діяльність, пов'язану з високим рівнем ризику та підвищеною загрозою для особистої безпеки.

Разом з тим, фізичній особі гарантуються належні, безпечні, здорові та якісні умови життєдіяльності та довкілля, продукти споживання (харчові продукти та предмети побуту). А поведінка суб'єктів приватних відносин, що створює загрозу особистій безпеці фізичної особи та несе ризик для її життя, здоров'я, призводить до нищення, псування, забруднення довкілля, погіршення умов життєдіяльності, є протиправною та має бути негайно припинена на вимогу фізичної особи.

Право на медичну та/або реабілітаційну допомогу гарантується через надання такої допомоги безоплатно в межах програми медичних гарантій, на підставі та порядком, визначених законом. Ця допомога надається за інформованої письмової згоди особи або її батьків, опікуна або іншого законного представника. Визначаються повноваження лікаря у разі від-

сутності згоди на надання медичної та/або реабілітаційної допомоги малолітній дитині, недієздатній особі, обмежено дієздатній особі (з обов'язковим інформуванням органу опіки і піклування). Новелою є закріплення пріоритетної послідовності представників або уповноважених осіб фізичної особи з повною дієздатністю, яка не здатна надати згоду на медичну та/або реабілітаційну допомогу за наявності ознак прямої загрози її життю.

Репродуктивні права деталізуються через закріплення права репродуктивного вибору, зокрема приймати вільне та відповідальне рішення щодо планування кількості дітей, інтервалу між їх народженням, необхідних для збереження здоров'я матері та дитини. Це право охоплює також відмову від материнства, батьківства. Фізична особа може здійснювати свою репродуктивну функцію, зокрема із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, на умовах та порядку, визначених законодавством. Закріплюється право на вибір способів та засобів контрацепції. Примус у здійсненні репродуктивних прав заборонений.

Визначається *право на свободу природного існування*. Фізична особа може вільно, на власний розсуд, відповідно до власних потреб, інтересів і цілей визначати свою поведінку і ухвалювати рішення у сфері природного існування порядком, у спосіб і в межах, що не суперечать Конституції України, ЦК України та/або іншим законам, доброзвичайності. Фізична особа може вимагати від будь-кого не порушувати таке її право. Цькування, залякування, переслідування, будь-які інші форми фізичного, психічного, психологічного та/або іншого тиску на фізичну особу заборонені. Втягування фізичної особи у вживання спиртних напоїв, наркотичних, психотропних засобів, вчинення інших дій, що призводять до біологічної, психічної, психологічної та/або іншої залежності фізичної особи, заборонені.

Право на тілесну недоторканність деталізується через право на надання інформованої письмової згоди на визначення подальшої долі свого тіла та/або його частин після смерті, зокрема у спосіб передання після смерті свого тіла та/або його частин науковим, медичним або навчальним закладам.

Фізична особа може відкликати вже надану згоду або заборонити будь-яке використання її тіла та/або його частин після смерті. Забороняється фізичне покарання батьками, опікунами, піклувальниками, іншими законними представниками, вихователями, а також будь-якими іншими особами малолітніх, неповнолітніх дітей та підопічних.

До особистих прав, що забезпечують природне існування фізичної особи перенесено *право на шанобливе ставлення до тіла померлої особи*. Деталізується право на вільне прижиттєве волевиявлення та (або) надання іншій особі доручення щодо розв'язання після смерті питань належного і шанобливого ставлення до тіла померлого. Закріплюється можливість бути похованим на Національному військовому меморіальному кладовищі. Встановлюється право на відшкодування майнової та/або компенсацію моральної шкоди у разі глуму над тілом померлого або над місцем його поховання.

Гарантується *право на психічну недоторканність (психічну автономію)*. Фізична особа має право на захист від поведінки іншої особи, що спричиняє психологічне насильство, емоційний тиск, маніпулювання свідомістю або інші форми втручання у стан психічного здоров'я.

Загалом, особисті права, що забезпечують природне існування фізичної особи, здобувають більшої деталізації та конкретизації у проєкті оновленої книги другої ЦК України.

Главою 19 закріплені особисті права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи, які згруповані у чотири параграфи: особисті права, що забезпечують індивідуалізацію фізичної особи; особисті права, що забезпечують інформованість фізичної особи (інформаційні права); особисті права, що забезпечують приватність фізичної особи; особисті права, що забезпечують свободу соціального буття фізичної особи.

До групи *особистих прав, що забезпечують індивідуалізацію фізичної особи*, проєкт ЦК України відносить: право на ім'я, право на підпис, право на індивідуальність, право на власне зображення, голос, право на біометричні дані, право на генетичні дані, право на цифровий образ, право на особистий, родовий герб,

право на честь, репутацію, посттанативні особисті права.

Як видно, проєкт ЦК України упорядковує нормативне регулювання особистих прав, що забезпечують індивідуалізацію фізичної особи, надаючи йому системного характеру.

Так, у чинній редакції ЦКУ *право на ім'я* регулюється 3 статтями: 294, 295, 296. У проєкті ЦК України нормативний текст об'єднано в одну статтю 315 та доповнено такими новелами:

- розширено перелік випадків, коли фізична особа має право на зміну прізвища та по батькові;

- закріплено право фізичної особи поряд зі своїм прізвищем, власним ім'ям та по батькові використовувати додаткові вирізняльні ознаки, що відображають її родинні, поколіннєві, професійні, військові, політичні або інші індивідуальні особливості, якщо таке використання не суперечить доброзвичайності та не порушує права інших осіб;

- закріплено право на релігійне (церковне) ім'я, яке не є частиною офіційних записів актів цивільного стану та не замінює прізвище, власне ім'я та по батькові, але може бути використане в богослужіннях, релігійних обрядах, церемоніях та у внутрішньому житті релігійних організацій;

- закріплено право на використання псевдоніма (вигаданого імені, професійного, творчого імені, військового псевдо, спеціального літерального та/або цифрового коду тощо) або ініціалів (скороченого позначення прізвища та/або власного імені, та/або по батькові);

- врегульовано використання імені фізичної особи а) у найменуванні об'єктів топонімії населених пунктів, інших географічних об'єктів, юридичних осіб, об'єктів права власності; б) у найменуванні домену в мережі Інтернет.

Уперше на рівні ЦКУ закріплено *право на підпис*. Під підписом проєкт розуміє особисте графічне позначення, форму якого (параф, повне ім'я, ініціали, умовний знак тощо) фізична особа має право обрати самостійно, якщо іншого не визначено законом.

Статтю 317 проєкту закріплено *право на індивідуальність*. Фізична особа має право на формування, збереження та

зміну своєї індивідуальності з урахуванням особливостей біологічної, психічної, психологічної, соціальної, культурної, національної, релігійної, мовної та іншої самотності, а також на вільний вибір форм та способів прояву своєї індивідуальності, якщо це не суперечить Конституції України, цьому Кодексу та/або іншому закону, доброзвичайності.

Удосконалено нормативне регулювання *права на власне зображення, голос*. Якщо у чинній редакції ЦК України це право частково охоронялось ст.ст. 307-308, то у пропонованій редакції нормативний текст зведено в одну статтю 318 та розширено зміст цього права.

Уперше в ЦК України пропонується закріпити *право на біометричні дані*, до яких належать зображення обличчя, відбитки пальців та долонь, сітківка та райдужна оболонка ока, зразок голосу, характеристики ходи, підпису, почерку, їх цифрові відбитки тощо. А також *право на генетичні дані*. При цьому наголошується, що генетичні дані фізичної особи є конфіденційною інформацією.

Новелами є і *право на цифровий образ та право на цифрове вирізнення*, закріплені ст.ст. 321, 322 проєкту ЦК України. Цифровий образ охоплює будь-які форми її представлення та вирізнювання в цифровому середовищі, як-от: облікові записи, акаунти, особисті сторінки, персональні дані, аватари, цифрові профілі, зокрема у соціальних мережах, системах електронного урядування, зображення, відеозаписи, звукозаписи, електронні підписи та печатки тощо. Закладаються також засади протидії дипфейкам.

Цифрове вирізнення включає в себе можливість створювати, набувати та використовувати різноманітні засоби цифрової ідентифікації, зокрема адресу електронної пошти, номер абонента електронної комунікаційної мережі, обліковий запис (акаунт), засіб електронної ідентифікації та інші засоби цифрового вирізнення, необхідні для отримання електронних комунікаційних послуг.

Важливим приписом є закріплення права фізичної особи на прижиттєву заборону повторного перевипуску та подальшого використання належного їй при житті номера абонента електронної

комунікаційної мережі порядком, визначеним законом або договором.

Члени сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України наділяються правом вимагати в оператора електронних комунікацій та/або інших уповноважених суб'єктів заборони повторного перевипуску та подальшого використання належного загиблому (померлому) Захиснику та Захисниці України за життя номера абонента електронної комунікаційної мережі. Така електронна комунікаційна послуга надається безкоштовно.

Новим є і *право на заснування, використання і захист особистого, родового герба* як способу вирізнення фізичної особи та/або її належності до певного роду (його окремої лінії).

Удосконаленого регулювання здобули і *посттанативні особисті права*, які виникають у зв'язку зі смертю та в момент смерті фізичної особи або оголошення фізичної особи померлою і спрямовані на захист доброго імені такої фізичної особи та пам'яті про неї. Частково закріплення цих прав має місце в чинній ст. 298 ЦК України.

До *особистих права, що забезпечують поінформованість фізичної особи (інформаційні права)* у проекті ЦК України відносяться: право на інформацію, право на особисту інформацію, право на забуття, право на медичну інформацію, право на медичну таємницю, право на професійну таємницю, таємницю договору, іншого правочину, інформацію з обмеженим доступом, право на особисті нотатки, право на таємницю кореспонденції.

Новелами цієї глави є право на забуття та право на професійну таємницю, таємницю договору, іншого правочину, конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом.

Право на забуття створює можливість вимагати вилучення, знеособлення, знищення інформації про себе із загальнодоступних джерел, припинення видачі посилок (деіндексації) на таку інформацію за її іменем, якщо така інформація є недостовірною, неактуальною, неповною, обробленою протиправно або такою, що втратила суспільний інтерес, а її подальша обробка завдає шкоди особистим правам такої особи. Разом з тим, статтю 328 проекту встановлюються випадки коли це право не може бути застосовано.

Право на професійну таємницю, таємницю договору, іншого правочину, конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом зафіксоване у ст. 331 проекту ЦК України. До професійної проект відносить банківську, адвокатську, нотаріальну, лікарську, комерційну, службову та іншу таємницю. Фізична особа може встановлювати конфіденційний та інший обмежений режим доступу до інформації за родом своєї діяльності, що не є публічною, якщо іншого не визначено законом.

Особисті права, що забезпечують особистий простір (приватність) фізичної особи, охоплюють: право на особистий простір (приватність), право на недоторканність житла, право на цифровий особистий простір (цифрову приватність), право на інформаційний спокій.

Право на особистий простір (приватність) надає можливість фізичній особі порядком, у спосіб і в межах, які не суперечать закону, визначати свій особистий простір (приватність) і його межі, вільно, на власний розсуд вирішувати, яким чином організовувати і здійснювати свою життєдіяльність у сфері сімейних, побутових, інтимних, інших особистих відносин, не пов'язаних з виконанням покладених на неї публічних функцій.

Право на цифровий особистий простір (цифрову приватність) є правом на приватність своїх метаданих, історії інтернет-активності, зокрема пошукових запитів, відвіданих веб-ресурсів, інформації про використання цифрових застосунків та сервісів, даних геолокації, даних, згенерованих пристроями, системами штучного інтелекту у зв'язку з використанням особою цифрових сервісів, інших цифрових даних, що в сукупності відображають особисте, сімейне життя фізичної особи у цифровому середовищі.

Право на інформаційний спокій – це можливість не брати участі у робочих, службових, професійних та/або інших комунікаціях у неробочий час, вихідні, святкові дні, під час перебування у відпустці або поза часом, визначеним договором. Здійснення фізичною особою права на інформаційний спокій не може бути підставою для притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності, погіршення умов праці, позбавлення премій або до будь-яких інших негативних наслідків.

І, нарешті, *особисті права, що забезпечують свободу соціального буття фізичної особи*, включають: право на свободу творчості, право на осідок (місце проживання), право на свободу вибору роду діяльності, право на свободу пересування, право на свободу об'єднання, право на мирні зібрання.

Усі ці права передбачені і в чинній редакції ЦК України. У проекті вони здобувають удосконаленого регулювання.

Абсолютною новелою є ввведення до книги другої нової **Глави 20. Особисті права юридичної особи**. У цій главі закріплені: право на найменування, право на цифровий образ, право на символіку, право держави Україна на державні символи, право Автономної Республіки Крим, територіальної громади на символіку, право на репутацію, право на інформацію, право на професійну таємницю, таємницю договору, іншого правочину, конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом, право на таємницю кореспонденції, право на цифровий особистий простір (цифрову приватність), право юридичної особи на осідок (місцезнаходження).

Такі особисті права юридичної особи за змістом схожі з відповідними правами фізичних осіб.

Загалом, це основні новели книги другої «Право особисте» ЦК України, хоча, безумовно, зміни зачіпають усі інститути.

Таким чином, можна констатувати, що оновлена редакція книги другої «Право особисте» ЦК України змінює правову парадигму розуміння особистого права: відмова від терміна «немайнове» на користь категорії «особисте право» не є лише лінгвістичною правкою, а й свідчить про перехід до нової концепції, де акцент зміщується з негативного визначення (відсутність майнового змісту) на позитивне – спрямованість на задоволення фізичних, психічних, культурних та соціальних потреб особи. Закріплення права на цифровий образ, біометричні та генетичні дані, а також права на забуття та цифрову приватність створює необхідний юридичний фундамент для захисту особи в кіберпросторі та протидії новітнім загрозам (зокрема, дипфейкам). Право на інформаційний спокій та право на примирення розширюють межі захисту особистих прав. Виокремлення окремої глави про особисті права юридичної особи (Глава 20) остаточно розв'язує доктринальну дискусію щодо природи правоздатності корпоративних утворень та дозволяє ефективно захищати права юридичних осіб.

Оновлена книга друга «Право особисте» містить дієвий механізм реалізації особистих прав, що перетворює їх з конституційних декларацій на реальні приватноправові інструменти. Деталізація їх змісту мінімізує можливості для довільного тлумачення та порушення цих прав.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Проект Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України у зв'язку із оновленням (рекодифікацією) положень книги другої. Пояснювальна записка. URL: [blob:https://itd.rada.gov.ua/ab6d428f-f3b8-4735-a448-dd1d9083bea0](https://itd.rada.gov.ua/ab6d428f-f3b8-4735-a448-dd1d9083bea0) (дата звернення: 23.01.2026).

2. Наукова концепція розвитку законодавства України: обґрунтування та прогнозування напрямів правотворчої діяльності: монографія / за заг. ред. Стефанчука Р. О. та Кузнецової Н. С. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1060 с.

3. Проект Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69528> (дата звернення: 25.02.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 11.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 06.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 08.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)